

Тема. Психологічна готовність дитини до систематичного навчання в школі.

ПЛАН

1. Соціальна ситуація розвитку дитини при переході із закладу дошкільної освіти в школу. Криза 6-7 років.
2. Готовність дитини до навчання дітей в школі, її значення, основні компоненти.
3. Характеристика психологічної готовності до навчання в школі.
4. Соціально-психологічна адаптація дітей до школи.

Література:

Основна

1. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: навч. пос. Київ: Центр уч. літ., 2007. С. 275-287.
2. Павелків Р. В. Дитяча психологія: навч. посіб. для самот. роботи студ. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. Київ: Академвидав, 2010. С. 407-420.
3. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. С. 143-145.

Додаткова

4. Барташнікова І. А., Барташніков О. О. Як визначити рівень розумового розвитку дитини? Діагностика готовності дітей до навчання у школі. Тернопіль: Богдан, 1998. 72 с.
5. Діагностика готовності дітей до школи / упоряд. О. Дєдов. Хотин, 2014. 194 с.
6. Головань Н. О. Ми готові до школи? Київ: Державне центрально-українське видавництво, 2012. 72 с.
7. Стадненко Н. М., Ілляшенко Т. Д., Обухівська А. Г. Методика діагностики готовності до навчання у школі дітей шестирічного віку. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2011.
8. Соколова Ю. Тести на готовність до школи дитини 5-6 років. Київ: Країна мрій, 2012. 80 с.
9. Олексієнко Л. Тести на готовність дитини до школи. Київ: Країна мрій, 2011. – 64 с.

1. Соціальна ситуація розвитку дитини при переході із закладу дошкільної освіти в школу. Криза 6-7 років

Сучасні умови життя та діяльності людини в Україні характеризуються кардинальними змінами в сфері економіки, соціальних ситуаціях та освіти. Суспільство висуває нові вимоги до розвитку особистості, зокрема її емоційної сфери інтелектуальної зони розвитку. Вирішення цього завдання тісно пов'язане з реалізацією Державної національної програми, Закону України «Про освіту», в яких визначено, що побудова демократичного суспільства, його розвиток значною мірою залежить від творчості, активності та емоційної стійкості його членів.

Сьогодні в Україні функціонує чітка система дошкільної освіти. Особлива увага звертається на освіту вихованців старшого дошкільного віку, їх підготовку до систематичного навчання в школі та надання їм стартових умінь, навичок, мотиваційної готовності.

Виникає важлива проблема – **функціональна готовність дитини до шкільного навчання в умовах Нової української школи.**

Базовий компонент, в якому визначено державні стандарти дошкільної освіти, орієнтує педагогів на певну роботу в цьому напрямку. У зв'язку з цим постає питання наступності, а також роботи в єдності із сім'єю, щоб забезпечити подальший фізичний, психічний, соціальний, мовленнєвий розвиток дитини в школі.

Готовність дитини до навчання в школі є предметом численних досліджень вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема О. Запорожець, Н. Головань, В. Давидов, С. Штребель, Я. Йєрасек та інші. Над питаннями психологічної готовності до шкільного навчання працювали такі вчені: Л. Виготський, Л. Божович, Д. Ельконін, Л. Венгер, Е. Кравцова, Н. Гуткіна, Н. Нижегородцева, В. Шадриков, О. Проскура, Л. Обухова та інші.

Початок шкільного навчання знаменує собою зміну способу життя дитини. Це принципово нова соціальна **ситуація розвитку особистості:**

- відбувається зміна **провідної діяльності** з ігрової на обов'язкову, відповідальну, суспільно значущу та суспільно оцінювану діяльність – **навчальну**. *Якщо гра дошкільника була необов'язковою (батьки можуть будь-коли її припинити), то навчання є обов'язковою діяльністю, до якої дорослі ставляться з особливою повагою.*
- Змінюється спосіб життя, організація **режиму** дитини (Підпорядкування строгому розпорядку, збільшення вимог до дисципліни, різке зниження рухомої активності, значне статичне напруження; відсутність денного сну (в багатьох випадках).

- Нова **соціальна позиція дитини**. Учень – людина, що вступила на першу сходинку громадянської зрілості. *Нові обов'язки, нові права*, змінюється самооцінку, здійснюється перебудова взаємин з дорослими та однолітками. Оцінка та успіх у навчанні стають головним критерієм у ставленні однолітків один до одного, визначають місце дитини в класі.
- Якісно **нове внутрішнє життя**, яке визначає спрямування поведінки дитини. Вперше виникає *емоційно-сміслова орієнтувальна основа* вчинку – розуміння сенсу здійсненої діяльності: задоволення чи незадоволення своїм місцем у стосунках із дорослим, іншими дітьми, виявляють чітке прагнення посісти значуще становище у житті, виконувати нову, важливу для них та їхнього оточення роботу. Реалізуючи яке, вони вступають у суперечність зі стилем свого життя, їх перестає тішити гра. Дитина починає диференціювати внутрішню і зовнішню сторони своєї особистості, усвідомлювати зміст своїх переживань, узагальнювати їх.

Отже, суперечності між новими можливостями дітей і старим «дошкільним» способом життя, виступають джерелом розвитку особистості дитини.

У зв'язку з тим, що дитину вже не влаштовує, коли до неї ставляться, як до маленької, вона хоче бути дорослою, а не грати в дорослих; прагне стати школярем, людиною зайнятою серйозною справою – навчанням, до якого дорослі ставляться, як до справжньої роботи. Так виникає **криза 6-7 років**.

Основні симптоми криза 6-7 років (за Л.Ю. Обуховою)

- а) втрата безпосередності (між бажанням і дією з'являється переживання того, яке значення ця дія буде мати для самої дитини);
- б) маніження (дитина щось удає із себе, щось приховує – вона вже закрита для спілкування);
- в) симптом «гіркої цукерки» (дитині погано, але вона намагається цього не показувати.
- г) дитина замикається і стає некерованою.

2. Готовність дитини до навчання дітей в школі, її значення, основні компоненти

Успішний розвиток особистості, ефективність навчання дітей в школі, їх адаптація до умов в школі визначається рівнем шкільної зрілості та підготовки дітей до школи.

Шкільна зрілість – рівень морфологічного і функціонального розвитку, який забезпечує виконання дитиною вимог систематичного шкільного навчання.

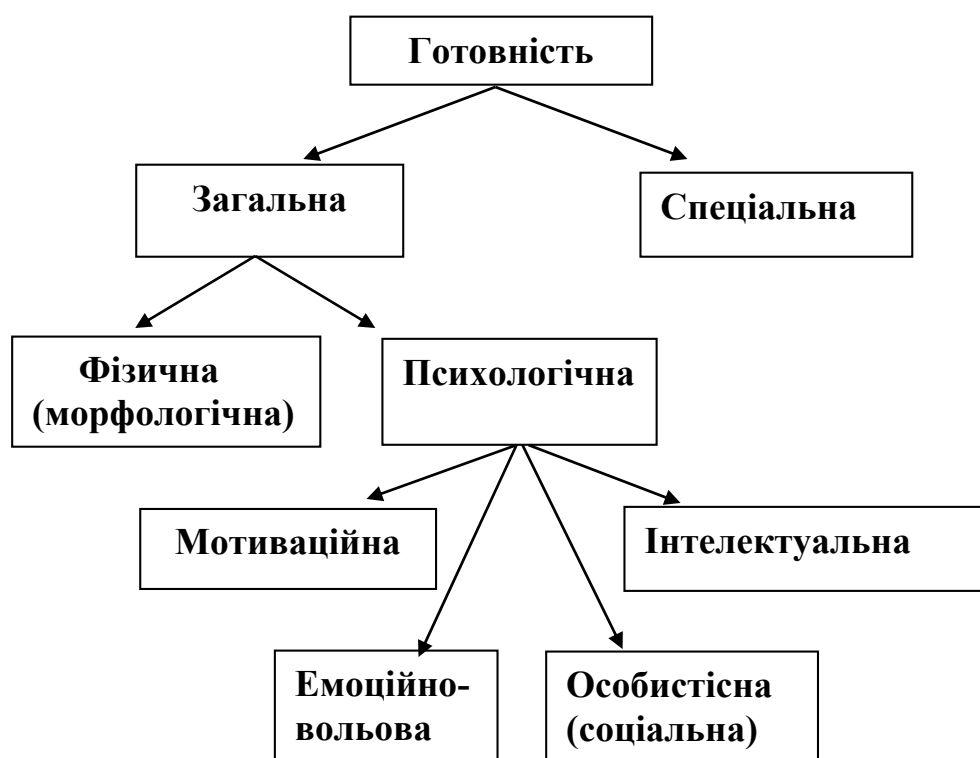
Готовність до навчання дітей в школі – важливий підсумок виховання і навчання дошкільника в закладах дошкільної освіти та сім'ї .

Завдання закладу дошкільної освіти – забезпечити формування у дітей готовності до школи, яка б відповідала вимогам школи.

Готовність – багатогранний розвиток особистості, що розглядається як загальна і спеціальна готовність до навчання в школі.

Спеціальна – готовність до засвоєння учбових предметів (навички елементарного письма, читання, рахунку).

Загальна готовність полягає в досягненні дитиною до моменту вступу до школи такого рівня розумового, морального, вольового, естетичного і фізичного розвитку, що створює основу для входження дитини в нові умови навчання і засвоєння матеріалу.



Фізична (морфологічна) готовність

Показники:

1. Добрий стан здоров'я дитини.
2. Біологічна зрілість організму: фізичний і нервово-психічний розвиток згідно вікових показників (антропометричні показники, стан різних систем і їх функцій, здатність до гальмування, добра координація рухів, швидке утворення умовних зв'язків).
3. Витривалість, працездатність організму.
4. Висока ступінь протистояння захворюванням.
5. Оволодіння культурно-гігієнічними навичками.
6. Розвиток мускулатури кисті рук.

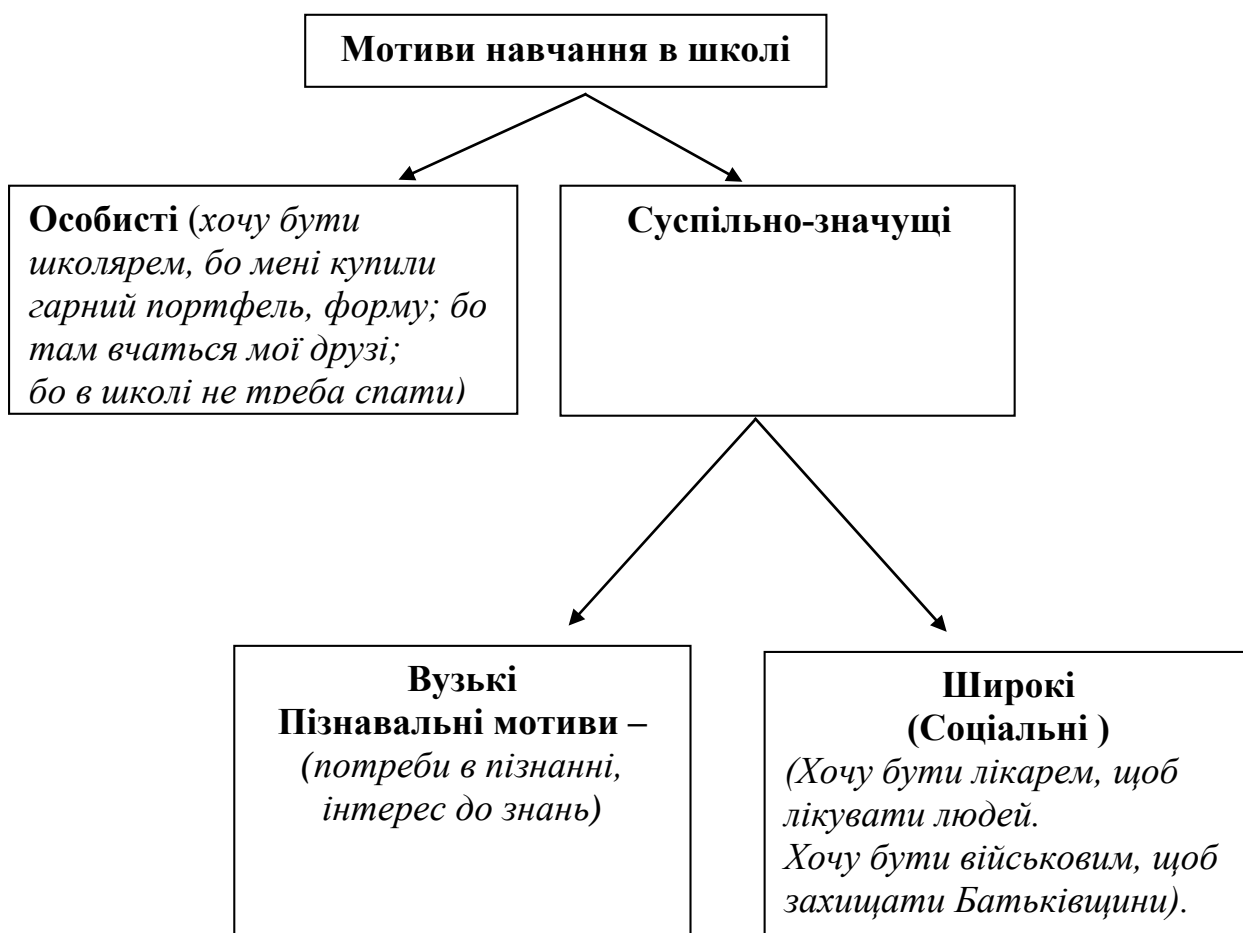
3. Характеристика психологічної готовності до навчання в школі

Психологічна готовність дитини до школи – здатність дитини виконувати навчальні завдання та шкільні обов'язки, зумовлена рівнем її загального розумового розвитку.

Мотиваційна готовність

Показники:

1. Інтерес до школи.
2. Бажання вчитися.
3. Поява суспільно-значущих мотивів навчання.



Педагогічними засобами формування мотиваційної готовності до школи є:

- читання книг про школу,
- ознайомлення з правилами поведінки учня,
- відвідування школи;
- прийом аналізу дитячих робіт дорослим спільно з вихованцем;
- ігри «У школу».

Інтелектуальна готовність

Компоненти:

1. Наявність широкого запасу знань про навколишнє.
2. Певний рівень розвитку пізнавальної діяльності (пізнавальних процесів).
3. Загальний рівень мислительної діяльності (здатність до аналізу предметів, узагальнень, порівняння, вміння застосовувати сенсорні еталони для обстеження предметів, самостійність розумової діяльності).
4. Оволодіння дітьми елементами учбової діяльності (вміння приймати учбову задачу, виконувати вказівки вихователя, здатність досягати результатів, контролювати свої дії, оцінювати свою роботу).
5. Високий рівень розвитку мовлення.

Емоційно-вольова готовність

Показники:

1. Певний рівень розвитку почуттів, здатність гальмувати афекти.
2. Здатність переживати свої успіхи і невдачі при виконанні завдань – радість від успішного вирішення, занепокоєння при виникненні труднощів, почуття сумніву, подиву.
3. Здатність до вольових дій: ставити мету, намітити план дії, проявляти певні зусилля, переборювати труднощі. Процес засвоєння знань стає цілеспрямованим, свідомим, довільним.
4. Здатність проявляти наполегливість.

Особистісна (соціальна) готовність

Показники:

1. Здатність керувати поведінкою, готовність до взаємодії і спілкування з учителем та однокласниками, дотримуватися правил поведінки, виконувати вимоги вихователя, уміння переборювати своє небажання та не піддаватися неприємним емоціям.
2. Якості особистості: самостійність, організованість, дисциплінованість.
3. Відношення до праці.

4. Соціально-психологічна адаптація дітей до школи

Соціально-психологічна адаптація до школи – процес активного пристосування дитини до класу, вчителя, свого місця у школі.

Рівні адаптації дітей до школи

(за Г.М. Чуткіною)

Високий рівень	Першокласник позитивно ставиться до школи, правила і вимоги сприймає адекватно; учбовий матеріал засвоює легко; глибоко і повно оволодіває програмовим матеріалом, розв'язує ускладнені задачі, чемний, уважно вислуховує вказівки, пояснення
-----------------------	---

	вчителя; доручення виконує охоче і сумлінно, без зовнішнього контролю; виявляє високу зацікавленість до самостійної учбової роботи, готується до всіх уроків; має у класі позитивний статус.
Середній рівень	Першокласник позитивно ставиться до школи, не має негативних переживань з приводу відвідування; розуміє навчальний матеріал при детальному і наочному поясненні; засвоює основний зміст програми з усіх предметів, самостійно розв'язує типові задачі; зосереджений і уважний, разом з тим потребує контролю з боку дорослого; зосередженим буває тоді, коли робить щось цікаве для себе; майже завжди готується до уроків; доручення виконує сумлінно; дружить з багатьма однокласниками.
Низький рівень	Першокласник негативно або байдуже ставиться до школи; часто скаржиться на здоров'я, погане самопочуття; спостерігається порушення дисципліни; матеріал засвоюється фрагментарно; самостійна робота викликає труднощі, відсутній інтерес; до уроків готується нерегулярно, потребує постійного контролю, нагадувань і спонукань вчителя і батьків; може зберігати працездатність і увагу за наявності тривалих пауз для відпочинку; для розуміння нового матеріалу потребує значної допомоги дорослих; доручення виконує під контролем, без особливого бажання; пасивний, близьких друзів не має, знає імена і прізвища частини однокласників.

Фактори, що зумовлюють високий рівень адаптації

- повна сім'я;
- правильні методи виховання у сім'ї;
- відсутність конфліктних ситуацій у сім'ї;
- позитивне ставлення до дітей вихователя підготовчої до школи групи;
- позитивне ставлення до дітей учителя першого класу;
- функціональна готовність до навчання у школі;
- сприятливий статус дитини у групі до вступу в перший клас;
- задоволеність спілкуванням із дорослими;
- адекватне усвідомлення свого положення у групі однолітків.